

Náučný chodník kutiskom Dubník

Kraj:	Prešovský
Okres:	Prešov
Geomorfologická jednotka:	Slanské vrchy
Geologická jednotka:	sopečné pohorie
Chránené územie:	chránený areál Dubníckej bane
Prístup:	bus Červenica, nám. a pešo k severu po modrej turistickej značke 3,2 km (s prevýšením 230 m) (pozri aj poznámku nižšie)
Východisko:	Červenica, Dubník, asi 700 m severne od turistického rázcestia Slovenské opáľové bane 586 m (M)
Trasa:	Červenica, Dubník: v rámci kutiska Dubník juhozápadne od osady
Dĺžka, prevýšenie:	400 m, prevýšenie 30 m
Čas prechodu:	0,5 h
Počet zastávok:	13
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: banícke, geovedné, historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa vedie paralelne s neďalekou modrou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2006

Aktuálny stav: Náučný chodník je udržiavaný, no niektoré informačné panely vyžadujú obnovu (2020).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Nadácia Dubnícke opálové bane, Červenica - Dubník, 082 07 Červenica; Obec Zlatá Baňa, Zlatá Baňa 71, 082 52 Zlatá Baňa, tel. 0911 607 034

Poznámka: Možnosť parkovania vo východisku neďalekého Náučného chodníka Opálové bane v areáli návštevníckeho centra Slovenských opálových baní (odtiaľ do východiska trasy pešo po modro značenom turistickom chodníku 700 m s prevýšením 75 m).

Upozornenie: Na trase náučného chodníka a v okolí sa vyskytujú staré banské diela. Vstup do nich je nebezpečný a zakázaný!

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie v spojení s prehliadkou banského podzemia vo východisku neďalekého Náučného chodníka Opálové bane.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Červenica. Obec juhovýchodne od Prešova v severnej časti Slanských vrchov v rámci zväčša odlesnenej Lúčinskej kotliny v hornej časti povodí Lúčinského potoka, Červenice a Jedľovca. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1427. V jej katastrálnom území v južných svahoch masívu vrchu Dubník sa nachádza bývalá banícka **osada Dubník pri baniach na drahý opál**, najstarších na svete.

Opál. Amorfný minerál, chemicky hydratovaný oxid kremičitý, vyplňajúci vo forme hniezd a žiliek trhliny v materskej hornine, ktorými v rámci záverečnej fázy vulkanickej činnosti prenikajú roztoky bohaté na SiO₂. Môže byť celistvý, hroznovitý, obličkovitý, kvapľovitý, guľovitý, hluzovitý či tvorí konkrécie. **Drahý opál** je mliečnobiely alebo čierny a opalizuje - hrá dúhovými farbami -; **ohnivý opál** je žltý alebo červenkastý a môže, ale nemusí opalizovať; **obyčajný opál** je sivý, čierny alebo zelený a neopalizuje. Názov opál pochádza zo slova upala v sanskrite znamenajúceho drahokam. Opál sa využíva v zlatníctve a klenotníctve. Na Slovensku je hojný v neovulkanitoch (andezitoch, tufoch, tufitoch, limnokvarcitoch) v Herľanoch, Ponickéj Hute, Svätom Antone, Krupine, Šášovskom Podhradí a v Dubníku pri Červenici (viac pozri v samostatnom hesle Dubnícke opálové bane). Opál z ložísk v okolí Červenice v Slanských vrchoch - mineralogicky najcennejší typ opálu a jediný drahý opál, ktorý sa vyskytuje na území Európy a Ázie - bol v roku 2016 certifikovaný pod zemepisným označením **Slovenský opál**. Vyskytuje ako mliečny (biely priehľadný a polopriehľadný) alebo krištáľový (krištáľovo priehľadný a polopriehľadný) s hrou farieb viditeľnou na povrchu i vo vnútri. Na Dubníku je materská hornina andezit čiastočne presýtená opalizujúcou opálovou hmotou vo forme plôšok, vrstvičiek a žiliek.

Dubnícke opálové bane. Bane na drahý opál severne od obce Červenica v území jej osady Dubník v severnej časti Slanských vrchov, jediné vo svete až do objavenia nálezísk v Mexiku a Austrálii v 19. storočí. Prvá písomná zmienka o drahom opále na našom území je v povolení ťažby, vydanom cisárom Rudolfom II. v roku 1597. Nie je vylúčené, že sa na území Slovenska opál ťažil už v rímskej dobe. Kutacia a ťažobná činnosť prebiehala vo väčšej miere od polovice 18. do polovice 20. storočia s

rozmachom najmä po roku 1845, keď si bane prenajal viedenský klenotník Salomon Johann Nepomuk Goldschmidt. Sláva ešte vzrástla po prezentácii dubníckych opálov a šperkov jeho synom Adolfom Goldschmidtom na svetovej výstave vo Viedni v roku 1873, na základe čoho mu panovník ako nešľachticovi udelil titul rytier a získal i pre potomkov dedičný predikát Libanka podľa tunajšej lokality ťažby. Po prvej svetovej vojne upadajúcu ťažbu na Libanke i ostatných banských poliach v roku 1922 ukončili. Najväčší, tu v koryte potoka v Červenici v roku 1775 nájdený opál zvaný **Harlekýn** (594 g) je uložený v Prírodnohistorickom múzeu vo Viedni. Tunajšie opály obľubovali členovia rodiny cisára Napoleona – cisárovná Jozefína nosila opál Trójsky oheň. Banské chodby dosahujú v 17 horizontoch – z ktorých je päť zatopených – dĺžku asi 24 km. Ťažbu opálu v oblasti Dubníka nanovo otvorili v roku 2012. Od roku 2015 prezentuje v štólňi Jozef spoločnosť **Slovenské opálové bane** verejnosti časť starých banských chodieb s expozíciami vzoriek opálov a iných minerálov a historických banských svietidiel, nástrojov a vozíkov, a to celoročne v otváracích hodinách za vstupné prehliadkovou trasou v dĺžke 1,2 km (45 – 60 min).

Chránený areál Dubnícke bane > Náučný chodník Opálové bane

Vysielač Dubník. Rádiový a televízny vysielač postavený v roku 1961 na vrchu **Dubník (874 m n. m.)** v centre severnej časti Slanských vrchov južne od Šimonky neďaleko rovnomennej osady obce Červenica. Patrí k najdôležitejším a najvýkonnejším vysielačom na Slovensku. Jeho kotvený oceľový stožiar vysoký 318 m je najvyššou stavbou na Slovensku. Vedľa neho stojí oceľová telekomunikačná veža. V auguste v roku 1968 tunajšiu vysielaciu techniku zničili okupačné vojská.

Národná prírodná rezervácia Šimonka. Chránené územie v severovýchodnej časti Slanských vrchov východne od Zlatej Bane vyhlásené v roku 1950 na ochranu zvyškov pralesa na vrcholových a podvrcholových svahoch Šimonky (1 092 m n. m.). Rastú tu klimaxové bučiny, jedľové bučiny a na balvanitých a sutinových svahoch i bučiny s javorom horským a jaseňom štíhlym. Významným je výskyt plamienka alpínskeho (*Clematis alpina*). Na turisticky prístupnom vrchole Šimonky je malá bezlesná plocha s vystupujúcou skalkou (andezit), odkiaľ je vynikajúci výhľad. Rezervácia je súčasťou územia európskeho významu Šimonka a chráneného vtáčieho územia Slanské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Prírodná rezervácia Pralesy Slovenska - Šimonka. Jedna z početných častí (lokalít) hromadného chráneného územia Pralesy Slovenska, vyhláseného v roku 2022, chrániaca prales v severovýchodnej časti Slanských vrchov vo vrcholovej časti Šimonky (1 092 m n. m.) v nadmorských výškach okolo 1 000 m, ktorý predstavujú zachované javorovo-bukové horské lesy a na veľmi malej časti na západe lokality v území so skalami a bralami lipovo-javorové sutinové lesy, v ktorých sa okrem buka a javora horského vyskytuje aj brest horský a jaseň štíhly. Vo vrcholovej oblasti majú stromy zakrpatený vzrast. Chránené územie priestorovo nadväzuje na staršiu národnú prírodnú rezerváciu Šimonka (heslo vyššie), ktorou prechádza žltou značený turistický chodník na vrchol Šimonky.

Slanské vrchy. Mohutné, prevažne zalesnené pohorie na východnom Slovensku s pretiahnutým pôdorysom severo-južného smeru, dlhé asi 50 km s max. šírkou okolo 15 km, zužujúce sa na dvoch miestach – v oblasti Dargovského priesmyku a Slanského sedla – len na 1 – 2 km. Zaberá územie medzi Vyšnou Šebastovou, Herľanmi, Skárošom, Kazimírom, Zámutovom a Okružnou. Južné, asi 28 km dlhé ohraničenie pohoria (medzi Skárošom a Kazimírom) tvorí slovensko-maďarská štátna hranica, za ktorou pokračuje ešte v dĺžke zhruba 10 km ako Szalánci-hegység. Pohorie s hrasťovou štruktúrou, vyzdvihnuté pozdĺž severo-južných okrajových zlomov, budujú v prevažnej miere neogénne andezity a ich pyroklastiká, len ojedinele v južnej časti dacity. Priečne zlomy pohoria členia na nerovnako vyzdvihnuté časti – podcelky –, z ktorých najvyšším je Šimonka (1 092 m n. m.) na severe pohoria. V strednej časti sú na niekoľkých miestach obnažené intrúzie dioritového porfyritu. Odrazom stratovulkanickej a mladšej hrasťovej stavby je silno členitý hornatinový reliéf so skalnými hrebeňmi a bralami na vyvetrávajúcich lávových prúdoch a s odlesnenými kotlinkami (Zlatobanská, Lúčinská,

Banská) a brázdami (Salašská) s hladko modelovaným reliéfom na komplexoch relatívne menej odolných tufov. Pre uvedené horninové kombinácie a členitý reliéf je typický výskyt zosuvov. V najužších častiach na juhu pohorie križujú dopravné komunikácie medzinárodného významu - Dargovským priesmykom (473 m n. m.) vedie cesta I. triedy 19 z Košíc na slovensko-ukrajinskú hranicu vo Vyšnom Nemeckom a Slanským sedlom (312 m n. m.) prechádza viackoľajná železničná trať 190 Košice - Čierna nad Tisou.

Názvy informačných panelov

1. Náučný chodník kutiskom Dubník
2. Šikmá dobývka
3. Štôľňa Eduard
4. Štôľňa Miloš
5. Dlhá dobývka
6. Veľká dobývka
7. Prieskumné štôľne
8. Štôľňa Stanislav
9. Dolná dobývka
10. Malá dobývka
11. Štôľňa Otília
12. Hali štôľňa
13. Náučný chodník kutiskom Dubník

V teréne na začiatku a konci trasy stoja informačné panely so zhodným obsahom (1 a 13 v zozname vyššie), prezentujúcim jednotlivé zastávky. Na ostatných zastávkach (2 - 12) sú menšie informačné tabule.

Panely ani tabule v teréne nie sú označené názvom náučného chodníka ani nie sú číslované.

